

ITALIA

«Beste Europa hori»

Emigranteak dira «beste Europa hori». Egundaino gertatu ez dena agitu* da azken urteotan Europan: historian ez du Europak horrelako uholderik edo giza «inbasiarik» ezagutu. Europaren batasuna egitean, emigranteak dira noski arazorik nagusienetako bat.

6.000.000 lagun ditu Italiak munduan barrena kanporatuak, lan bila. Gehienak Europan: Frantzia, Suitza eta Alemanian batez ere, azken hogeita bost urteotan kanporatuak. 350.000 milioi lira sartu zituzten langile horiek Italiara 1973.ean. Orain, berriz, lana Europan ere eskatu da, eta langile asko etxerako bidetan jarri da. Problema ikaragarriak, etxeratze honek Italiari (eta Mediterraneo aldeko beste herrialdeei ere bai) dakartzkionak. Halaber, harrez joandako langileak, halaber, etxeratzeko ari dira. Eta kanporatze oso gogoan izan ez zituzten Estatuak, etxeratzeko diren honetan oso kezkatzen hasiak dira.

Joan den otsaliaren* 24etik 30era antolatu zuen Italiako Gobernuak lehen aldiz **Emigrazioaren Konferentzia Nazionala**. Kanporatuen ordezkari bezala 300 bat lagun etorri dira. Horietaz gainera, beste 300 bat politikari eta sindikaririk hartu dute parte. Azkenik, atzeritik etorri diren ikusle eta ordezkariak kontuan edukiz, mila bat lagun izan dira konferentzian parte hartu dutenak.

Hitz ugari isuri da. Europako Ekonomi Elkartea salatu da. Protesta latzak eta mingarriak entzun dira atzeriratuaren aldetik. Agintzari* onak ere bai Italiako gobernariaren aldetik. Baina Europaren larrialdi honetan, atzeriraturiko langileak larrien. Ba dira zazpi bat urte, EEEen (Europako Ekonomi Elkartean), atzeratuta dauden eta pobreen diren eskualdeei* laguntza berezia emateko, diru kutxa bat sortzea asmotan dagoela. Baina oso motel gelditu dira asmo horik.*

Sarritan ekonomi mailan bakarrik neurtu ohi da emigrazioaren arazoa. Estatu batek, kontuak ateratzean, hona hemen zeintzu alderdi ikusten dituen: zenbat eman behar izan duen, atzeriratu diren langile horien heztekotik;* zenbat diru uzten duten emigranteek, lana ematen dien herrialdean; zenbat dibisa dakarren nork bere herrialdera. Salmentarako gaia bezala hartzen da orduan langilea eta emigrantea.

Emigrazioaren arazoa, ordea, ez da ekonomi aldetik neurtzekoa bakarrik. Giza eta gizarte alderdiak, politikako eta kulturazko alderdiak dira, emigrazioak daramatzan* alderdi ilunenak. Erroman bildu den konferentziak, alderdi hauetatik batez ere aztertu du emigrazioaren arazoa. **(Patxi Kortabarria)**

KURDISTAN

Herri bat izan nahi zuen

Azkeneko berriek diotenez, erresistentzia harmatua bukatuta da Kurdistanen. Beharbada, lerro hau* argitaratzen direnako, zeharo deseginik izango da.

Barzani jeneralak aitortu duenez, «amaitua da gerla». Zergatik? Erantzuna ere berak eman du: «Bakarrik gaudela, adiskiderik gabe». Izan ere, azkeneko urteotan Iranen laguntza izan badu ere, Alger-en martxoaren 6an Iraneko xahak eta Irakeko Sadam Husseinek egin* hitzarmenaren* ondoren, euskarri* konkreturik gabe gelditu dira kurdu burrukalariak. Iraq eta Iran, elkarren arteko lur

jabego kontuagatik, haserre nola zebiltzan, iraniarrek Irakeko kurduak laguntzen zituzten, harmak eta dirua emanaz. Aurrerantzean ez.

Iparaldeko mendietan kokaturik,* ba da hamabost urte, kurduak beren burujabegoaren alde burrukan ari direla. Harmak eskuetan, 40.000 gizon, 76 urtetako Barzani buruzagiaren atzetik.

Gizon horiek aberri bat, nazio bat, Estatu bat egin nahi izan dute. Berena, kurduena: 10 milioi bizilagun, 500.000 kilometro koadratu. Baina kurduak, beren lurralde hori Itsas Beltzaren eta Persiar Golkoaren artean egotearen zoritxarra besterik ez dute, hots, bost nazioaren artean sakabanaturik daudela (Sobietar Batasuna, Turkia, Iran, Iraq eta Syria). Gaur egun burrukan ari diren bakarrak, Irakekoak dira.

Bost nazioaren artean egoteak ez dio on handirik ekarri Kurdistanari. Muga gehiegi eta interes desberdin sobera,* gauza onerako.

Gero eta bakarrago geldituz joan dira kurduak. Beti atakatuak eta persegituak, eta gero eta bakarrago. Mar-

txa txarra. 1972.eko apirilean, Sobietar Batasunak eta Irakek hitzarmen bat egin zuten. Euskarri politikoa galtzen zuten horrela kurduak. 1974.eko udan, Turkiak eta Irakek beste hitzarmen bat egin zuten. Turkiako muga hestearekin,* irtenbide bat galtzen dute kurduak. 1975.eko martxoan beste hitzarmen bat egiten dute Iranek eta Irakek. Harmarik gabe gelditzen dira aurrerantzean kurduak. Beti herri tipi hau galtzaile.

Munduaren eskualde* honetan, «realpolitik» ezaguna nagusitu da. Horrela, bi nazioak ongi konpontzen direlarik, Iraq sozialistan sobietar eragina* txapeldun egingo da, eta Iranen amerikarren influentzia gutitu egingen. Hori lortzeko, aski izan da «mugako joan-etorri subertsiboak» geleraztea.

Iranen laguntzarik gabe, gaitz da burruka harmatua aurrera eramatea. Harna bidez ez dela hauzi hau konponduko pentsatzen dute Kurdu Mugimenduko moderatuek. (Moderatu hauen ordua etorri ote da orain?). Irakek ere berdintsu pentsatzen zuen. Eta, hain zuzen, autonomi gisako* zerbaiten eskaintza ere eginga zuen. (Egia esan, ez Turkiak ez Iranek eskaintzen ez dutena). Autonomia bai, baina aberastasunak kenduz. Beren lurraldean —Kirkuk eta Mosul-en— dagoen petrolioaren jabegoa eskatzen zuten kurduak. Probokaziotzat eta ezin onhartuzkotzat jo zen Barzaniaren eskari hori Bagdad-en. (Aberas-

tokirik gabeko autonomia hori onhartuko ote lukete moderatuek?).

Libération, Frantziako ezker muturreko egunkariak dioenez, «bere bekatu bakarra autonomo gelditu nahi izatea duen gutiengo* hau arras* deuseztatzeko* deliberoa hartua du Iraqek». Problema horretaz osteraz* ere jabetzen ari da Europa. Europako ezkerria, hobeki esan. (Ez ezker osoa, hala ere). Hor gertatua genozidiotzat jotzen da.

Frantziako pertsonaia ezagun eta sonatu batzuk* dei bat egin dute, nazio zanpatu horren autodeterminazioaren aldeko burrukaren faboretan.

Dei hori egin dutenen ustetan, hona, hirutan banandurik, kurduak zeren kontra ari diren: a) Iraqeko Gobernuaren arabizazio politikaren kontra; b) Kurdistaneko lurralde aberatsenak galtzearen kontra; c) Bagdadeko aginte politikaren menpean bizitzearen kontra.

Zergatik dei hori? Kurdu herriak autodeterminatzeko eskubidea duelako, eta herri horretako Mugimendu Nazionalaren bizitza arriskutan dagoelako. Baina, halaber,* printzipiozko arrazoin bategatik: «Etnia bat zanpatzea betiere kriminala da, nahiz eta holako politika baten arduradunek sozialistak direla esan».

Dei hori izenpetu duten beste askoren artean, hauk ikus ditzakegu: Simone de Beauvoir, J. M. Domenach, R. Garaudy, G. Halimi, G. Héraud, R. Lafont, E. Morin, Y. Person, C. Roy, J. P. Sartre... **(Joan Mari Torrealday)**

FRANTZIA

Zentralismoa eta eskualdekatzea

Denok dakigu, oso zentralista dela Frantzia. Zentralista izan zen 1789.eko Iraultza, zentralista Napoleon; eta geroztik esenplu on honek zernahi jarraitzaile izan du. Ezkerreko nahiz eskuineko Gobernuak izan, beti «frantsesa eta paristarra».

Pierre Mauroy

Azken urte hauetan, eskualdekatzearen* benetako problematika ezker puntak erabili du: PSUK, eta hortik ezkerretara. Alderdi sozialista zerbaitetaz enteratu* da, baina ez gehiegi. Alderdi komunistak ez daki deus* horretaz, haren azterketa kategorietan ez baita holakorik kabitzen.* Gainerako alderdiek ere ez dute programa jarraigarririk, esateko.

Urte eta gehixeago da, «eskualde kontseiluak» egiten direla Frantzian. Ez dute indar handirik. Ez dute aginterik. Pentsatzen denez, «eskualde agintea», «eskualdeko Parlamentua» ez dira biharko.

Poliki poliki joan nahi du Gobernuak. Parisetik agintebideak aldentzeko* gogorik ez du Poniatowski jaunak. Eta berak agintzen du.

Pierre Mauroy sozialista jaunak eta Lille-ko eskualdeko lehendakariak deiturik, berrikitan* Frantzia osoko eskualdeetako buruak oro bildu dira Lillen. Politikazko joera guztietakoak ziren han. Eta, dirudienez, politikazko diferentzia guztien gainetik, eskualdekatzearen nondiknorrak buruz ados zetozen denak. Batzu* hotzago, beste batzu beroago. Batipat* bi puntutan zeuden akort: aginte indar gehiago behar duela eskualdeak, eta aginte zentralari presioa egin behar zaiola. Beste ideia interesgarri bat ere agertu zen: zuzenean eta ez bitartekoen bidez hautatu beharko liratekeela kontseilariak. Jendea benetan hartara jartzeko bide bakarria litzateke hori, diote ideia horren aldekoek.

Hori edo hura, baina zerbait egin beharretan aurkitzen dira eskualdekatzearen defendatzaileak. Jendeak ez baitu eskualdekatze hori seriozki hartu. «Notableen», jauntxoaren eskualdekatzea zela salatu zen haseratik. **(Joanes Lekerika)**

ERRUSIA

Satira bat Moskun

«Jar zeuen gerrikoak» (attachez vos ceintures) du izena luri Liubimov eta Georgi Blakanov idazleen teatro berriak.

Nazismoaren kontrako garaitzapenaren 20. urtea ospatzen da aurten. Artezko antolamenduek oro* garaitzapenaren omenez zerbait egin beharra dadukate. Gisa* denez, teatro hau ere garaipenaren oroitzapenetan* agertzen da.

«Jar zeuen gerrikoak», bai. Aireko* batetan gaude: erdian ibilbidea,* eta jendea ezker-eskuin. Erdiko ibilbide honek bi giza mota eta bi garai bereizten ditu: ha-legia,* gerla garaia eta gaurkoa batetik, eta bestetik karrera egin nahi dutenak eta gizonki beti jokatu gura dutenak. Eredu* arriskutsuan gaude, beraz.

Flash moduan, lehengoa eta oraingoa agertzen dira: gerlateko gertakariak, «kultu» garaiko gehiegikeriak... eta oraingo bizileku problemak, oraingo ezkontz eta dibortzio arazoak... Giroa sortzeko edo dator hori guztiori.

Eta sobietar gizartearen mikrokosmo honetan, arazo zentral bat. Hona: Moskutik urrun dagoen lantegi batetan ez dira Plangintzaren xehetasunak* haintzat hartzen. Moskuko inkestatzaileari* lantegiko arduradunak esplikatu dio, Plangintzaren arabera* lan egitea garestiegi ateratzen dela, geldiegi dela. Eta helburu bertara zuzenago iristeko,* beste helbide bat hautatu dutela, bide modernoagoa.

Lantegiko arduraduna, benetako gizona da, herriarekin bat eginik bizi dena, intelektual zintzoa. Moskutik etorri denak ez du ulertzen, agindutakotik kanpora nola ibil daitekeen. Karrera maite du honek, oroz gainetik. Hona, arestiko* bi sobietar giza mota.

Nork irabaziko du? Moskura joan behar du arduradunak, esplikazioak ematera. Irabaziko ote dio burokraziari? Baztertua izanen ote da? Ez dugu sekula jakingo. Moskura doala, biderditan gelditzen da hegazkina.

Irudimena agintera! 1968.eko maiatzean Parisek eman zuen garrasiaren oihartzuna* dirudi teatro honek. Garrasi atzeratua. Kritika oso gogorra da, zorrotza. Lanerako gogo eskasa, karrerazaletasuna, formalismoa etab. kritikatzan ditu. Horren ohiturarik ez dago Moskun. Beharbada gerrikoa jarri beharra izango dute bi autoreok. Teatroak jarraitzerik balu, Sobietar Batasunean zerbait baino gehiago aldatu delako seinalea. Seinale ona. **(Joan Mari Torrealday)**